

ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล*

Reflections of Thai Family Type in Novels of Phapimol

LEI TINGLIN*, รัชนีพร ศรีรักษา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : 1992745929@qq.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล ขอบเขตของการวิจัยคือ นวนิยายของภาพิมลที่มีครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่อง จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) พรางพนา ปี 2566 2) Water & Fire คู่ร้อน...ซ่อนเร้น ปี 2564 3) ตะวันข้างแรม ปี 2561 4) น้ำค้างเปื้อนสี ปี 2560 5) แกะรอยกามเทพ ปี 2558 6) กว่าจะถึงพรุ่งนี้ ปี 2555 ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารและวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกประกอบครอบครัว 1- 2 รุ่น แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ ครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ครอบครัวที่พ่ออยู่กับลูก ครอบครัวที่แม่อยู่กับลูก ครอบครัวเด็กกำพร้า 2) ครอบครัวขยาย มีสมาชิกประกอบครอบครัว 3 รุ่นขึ้นไป คือปู่ ย่า ตา ยาย ป้า น้า อา ลุง หลานอาศัยอยู่ด้วยกัน หรือพี่น้องกับหลานอาศัยอยู่ด้วยกัน หรือป้ากับหลานอาศัยอยู่ด้วยกัน

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน รูปแบบครอบครัวไทย นวนิยาย

Abstract

This research aims to analyze reflections of Thai family type in six novels of Phapimol, published during 2012 – 2023, including The Mystic Jungle (2023); Water & Fire (2021); The Waning Sun (2018); The colored Dew (2017); Stalking the Cupid (2015); and Until Tomorrow (2012); The researcher used document research methods and textual analysis. The research finds two Thai family types in the novels studied, as the following. 1) Single family, comprising of one or two generations living together in various ranges of parents and children; senior and junior relatives; single dad with a child; single mom with a child; and orphans. 2) Extended family, comprising of three generations of grandparents; aunts and uncles; and nephews and nieces living together. Otherwise, brothers and sisters living with nephews or nieces, or aunts living with nephews or nieces are also found.

Keywords: Reflections, Thai family Type, novel.

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพสะท้อนครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมาก นวนิยายไม่ได้มีไว้เพื่อความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ และภาพสะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอีกด้วย วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541, น. 197) ได้กล่าวว่า นวนิยายสะท้อนภาพของสังคมให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน สิ่งที่นักประพันธ์เขียนขึ้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่มิในสังคมหรือได้รับอิทธิพลจากสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบวัฒนธรรมรอบตัว ไม่ว่านักประพันธ์จะมีเจตนาสะท้อนภาพสังคมไว้ในเนื้อหานวนิยายหรือไม่ก็ตาม จากข้อความดังกล่าว จึงเกิดมีนวนิยายของไทยจำนวนมากที่สะท้อนสภาพสังคมไทยในหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องราวของครอบครัวไทยที่เริ่มมีความซับซ้อนและหลากหลายไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจะทำให้มองภาพครอบครัวในสังคมไทยในแต่ละช่วงสมัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ครอบครัวไทยเป็นหน่วยสำคัญของสังคมไทย เป็นรากฐานชีวิตของมนุษย์ทุกคนขึ้น และครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญ มีความหมายและมีคุณค่า รสริน ดิษฐบรรจง, สิริวรรณ นันทจินทุล, และ ประเทือง ทินรัตน์ (2554, น. 137-158) ได้กล่าวว่า นวนิยายชีวิตครอบครัวเป็นนวนิยายที่มีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องราวชีวิตครอบครัวเป็นหลักใหญ่ นวนิยายเป็นสื่อกลางสำคัญในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้เขียนมักนำเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาเรียบเรียงผ่านแง่มุมต่าง ๆ ของตัวละครเพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นไปของสังคม นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวจึงเป็นเรื่องเล่าร่วมสมัยที่เสนอสาระของชีวิตที่เลียนแบบสภาพสังคมจริงที่แสดงแง่มุม ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ รูปแบบครอบครัวและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ภาพิมล เป็นนามแฝงของเพทชาย จิรวงศ์พัฒน์ เธอเป็นนักเขียนนวนิยายที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ARC Award ประจำปี พ.ศ. 2560 รางวัลหนังสือดีเด่นหมวดนวนิยายประจำปี 2562 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรางวัลชนะเลิศประเภทนวนิยายรางวัล เซเวนบุ๊กอะวอร์ด พ.ศ. 2562 จากนวนิยายเรื่อง ใต้ฝุ่น โดยใช้ นามปากกา โกลาบ จัน ได้นำเสนอเรื่องราวของหญิงสาวลูกครึ่งไทย-อังกฤษที่ต้องไปใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสงครามในประเทศอัฟกานิสถานซึ่งผู้เขียนได้สอดแทรกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม-วัฒนธรรม การเมือง ภาษา ค่านิยม และวิถีชีวิตประจำวันไว้อย่างแนบเนียน (ARC Award-อ้าอะวอร์ด, 2560; สพฐ.คัดหนังสือดีเด่นประจำปี 62 จำนวน 12 เล่ม หวังกระตุ้นการอ่าน, 2562; สำนักกิจการเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) นอกจากนี้แล้วงานเขียนของเธอมีลักษณะเด่นคือนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวที่มีตัวละครต้องฟันฝ่าอุปสรรคในการช่วยเหลือเลี้ยงดูลูกที่มีร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และตัวละครที่มองเห็นคุณค่าในตัวเอง ซึ่งเหมือนกับตัวของผู้เขียนเองที่ป่วยด้วยโรคเซลล์ประสาทไขสันหลังเสื่อมจากพันธุกรรมตั้งแต่ยังเด็ก มีผลให้กล้ามเนื้ออ่อนแรงและร่างกายถดถอยลงเรื่อย ๆ แต่เธอก็สามารถช่วยเหลือตนเองและเป็นผู้เขียนนวนิยายได้ งานเขียนของเธอจึงมีการผสมผสานประสบการณ์ส่วนตัวบางอย่างเข้ากับตัวละครในนวนิยายได้อย่างที่น่าสนใจ อย่างเช่น นวนิยายเรื่อง ไซไฟสุทธิ เป็นเรื่องราวครอบครัวของมัทรีที่ต้องเลี้ยงดูลูกสาวคือปลายฟ้าซึ่งเป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรงตั้งแต่เกิดอย่างเข้มแข็งและอดทน และนวนิยายเรื่องพรางพนา เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวของภูผาที่ต้องดูแลหลานสาวคือซิ่งอิงอิงเป็นทั้งกระดูกเปราะ เบาหวาน ธาลัสซีเมีย และแพ้ภูมิตัวเอง ไม่สามารถใช้ชีวิตเหมือนคนปกติ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นชาวจีนและกำลังศึกษาหลักสูตรการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมลเพื่อให้เข้าใจสภาพของครอบครัวไทย ทั้งในด้านรูปแบบของ

ครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาเรื่องของครอบครัวไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมลมีครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่อง กล่าวคือในนวนิยายเรื่องนั้น ๆ จะมีการดำเนินเรื่องที่กล่าวถึงรูปแบบครอบครัวไทย จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ได้นวนิยายของภาพิมลที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) พรางพนา ปี 2566 2) Water & Fire คู่ร้อน...ซ่อนเร้น ปี 2564 3) ตะวันข้างแรม ปี 2561 4) น้ำค้างเปื้อนสี ปี 2560 5) แกะรอยกามเทพ ปี 2558 6) กว่าจะถึงพรุ้งนี้ ปี 2555

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม

วรรณกรรมมีความผูกพันกับสังคมอย่างใกล้ชิด วรรณกรรมสะท้อนสังคมได้อย่างชัดเจน เพราะวาทกรรมเป็นผลงานของผู้ประพันธ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมยุคนั้น ๆ วรรณกรรมของผู้ประพันธ์แต่ละคนมีลักษณะและความคิดของตัวเอง จึงทำให้ผู้อ่านวรรณกรรมได้เห็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ค่านิยม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างหลากหลาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวไทยในนวนิยาย

ครอบครัวไทยเป็นหน่วยสำคัญของสังคมไทย ครอบครัวเป็นรากฐานชีวิตของมนุษย์ทุกชนชั้นและครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญ มีความหมายและมีคุณค่า เพราะสถาบันครอบครัวจะพัฒนาภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมนั้น ๆ ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยม ปลูกฝังความเชื่อ พัฒนาทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในนวนิยายแนวชีวิตจะสะท้อนให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวไทยมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย (Textual Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาชีวประวัติและวรรณกรรมของภาพิมลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษานวนิยายของภาพิมลที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วทุกเรื่องและทุกประเภท
4. นำเสนอคัดเลือกนวนิยายที่สะท้อนรูปแบบครอบครัว ชีวิตความเป็นอยู่ที่ปรากฏในนวนิยายของภาพิมลจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) พรางพนา ปี 2566 2) Water & Fire คู่ร้อน...ซ่อนเร้น ปี 2564 3) ตะวันข้างแรม ปี 2561 4) น้ำค้างเปื้อนสี ปี 2560 5) แกะรอยกามเทพ ปี 2558 และ 6) กว่าจะถึงพรุ้งนี้ ปี 2555
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล

6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมลผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) กับครอบครัวขยาย (Extended family) หรือเรียกว่าครอบครัวร่วม (Join family) ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่พ่อแม่และลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน รวมถึงลูกบุญธรรมที่อาศัยอยู่ร่วมกันกับพ่อแม่หรือพี่น้องหรือญาติไม่เกินสองรุ่น ส่วนครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกันตั้งแต่ 3 รุ่นขึ้นไป หรือมีญาติและพี่น้องอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัว เช่น ตากับหลานอยู่ด้วยกัน พี่น้องที่มีการแต่งงานแล้วแต่ยังอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน เป็นต้น สำหรับนวนิยายของภาพิมลปรากฏ ภาพสะท้อนรูปแบบของครอบครัว ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว

จากการศึกษานวนิยายของภาพิมลพบว่า รูปแบบของครอบครัวประเภทนี้แบ่งเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ ครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอยู่ด้วย ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ครอบครัวที่พ่ออยู่กับลูก ครอบครัวที่แม่อยู่กับลูก และครอบครัวเด็กกำพร้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 ครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน จัดเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ มีปรากฏอยู่ในนวนิยายของภาพิมล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง แกะรอยกามเทพ กล่าวถึง ครอบครัวของอุ้มบุญ ประกอบด้วยสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านร่วมกัน 5 คน ได้แก่ พ่อชื่อบุญรอด แม่ชื่อฤทัย พี่ชายคนโตชื่อรุ่ง พี่สาวคนรองชื่อทิว และตัวเธอเองอุ้มบุญซึ่งเป็นลูกคนสุดท้ายที่มีอายุห่างจากพี่ชายเก้าปี และพี่สาวเจ็ดปี ดังตัวอย่าง

'อุ้มบุญ' ลูกสาวคนสุดท้ายที่นานครั้งจะกลับบ้านด้วยทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ นิ่งอยู่บนแคร่ 'ไม่ใผ่ที่มีทั้งครกทั้งเขียงและเครื่องครัวสารพัดวางคว่ำอยู่ เธอมองแม่ทำงานงๆ หน้าเป็นมันชื้นเหงื่อ แต่ก็ยังมีรอยยิ้มเมื่อท่านหันมาหลังจากคว่ำงานใบสุดท้ายเสร็จ

เธอไม่เข้าใจและสงสัยมาตลอดยี่สิบห้าปีว่าแม่ทำทุกอย่างเพื่อคนในบ้านได้อย่างไร โดยเฉพาะเมื่อได้ยินเสียงหัวเราะลั่นของพ่อกับพี่ๆ ดังมาจากหน้าบ้าน

"บอกแล้วว่าไม่ต้องมาเฝ้า ดูซิ ยุงกัดแดงเขียว"

ฤทัยโบกมือไล่ยุงออกจากขาของลูก ไม่ว่าจะวันกี่ปีเธอก็มองลูกสาวคนเล็กที่อายุห่างจากพี่น้องเป็นเด็กอยู่ดี...

เธอหมายถึงพี่ชายและพี่สาวซึ่งอายุห่างจากตนถึงเก้าปีและเจ็ดปีตามลำดับ พี่ชายคนโตนั้นเป็นวิศวกรปิโตรเลียม ขณะที่พี่สาวซึ่งเป็นแม่เปื้อนแม่เฒ่ากับเธอออกจากงานมาอยู่บ้านโดยไม่ได้ทำงานอะไรสองปีแล้ว

(แกะรอยกามเทพ, 2558, น. 7-8)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ครอบครัวของอุ้มบุญ เป็นรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวที่พ่อแม่และลูกอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ในครอบครัวไทยที่มีลูกหลายคนอาศัยอยู่ร่วมกัน พ่อแม่อาจจะแสดงออกถึงความรักที่มีต่อลูก

แต่ละคนแตกต่างกันไป เช่น การแสดงออกในด้านความรักความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่ออัมมบุณฺเณซึ่งเป็นลูกสาวคนสุดท้อง ถึงแม้เรียนจบทำงานแล้วแต่เมื่อกลับไปอยู่ในครอบครัว พ่อแม่ก็จะรู้สึกว้าวุ่นเป็นเด็กที่ต้องดูแลใส่ใจอยู่เสมอ

1.2 ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ มีปรากฏอยู่ในนวนิยายของภานิมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง ตะวันข้างแรม กล่าวถึง หริกานต์ตั้งแต่คุณแม่ของเธอเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งหริกานต์ก็ใช้ชีวิตอยู่กับคุณตาของเธอคือวิษณุมากกว่าสิบปี คุณตาให้ความรักความอบอุ่นและเลี้ยงดูเธอมาอย่างดี คุณตาของหริกานต์เป็นประธานบริษัทหลักทรัพย์อนิกนันท์ เขาต้องการให้หริกานต์สืบทอดธุรกิจต่อไปแต่เธอไม่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญด้านนี้ ดังนั้น เขาจึงขอให้หริกานต์แต่งงานกับกาจพลนักธุรกิจหนุ่มอนาคตไกล ผู้ชายที่เขาไว้ใจและเชื่อว่าจะช่วยหริกานต์ดูแลธุรกิจของครอบครัวได้อย่างดี โดยการแต่งงานนี้เป็นการแต่งงานในนามเพราะหริกานต์กับกาจพลไม่ได้มีความรักต่อกัน หริกานต์ยอมตกลงแต่งงานกับกาจพลและหลังจากนั้นกาจพลก็ได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านของหริกานต์ ดังตัวอย่าง

คุณตาคงได้คำตอบแล้วว่าคนคนนั้นคือกาจพล ไม่ใช่หลานสาวซึ่งไม่มีหัวทางธุรกิจและไม่เคยถูกพร่ำสอนว่าต้องรับผิดชอบแบกภาระแทนท่าน คุณตาทำทุกอย่างเพื่อความสบายของเธอตลอดมา เมื่อคิดว่าการแต่งงานเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจกับบุรุษผู้นั้นจะช่วยแบ่งเบาความห่วงกังวลของท่าน หริกานต์ก็น้ำท่วมปากเกินกว่าจะปฏิเสธ...

(ตะวันข้างแรม, 2561, น. 16)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า รูปแบบครอบครัวเดี่ยวที่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติมาอาศัยอยู่ด้วยกันหลังจากที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตไปแล้ว เป็นอีกลักษณะของครอบครัวไทยที่แสดงถึงความผูกพันกันของญาติพี่น้องที่จะช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน หากเป็นครอบครัวที่มีธุรกิจก็อาจจะให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป เมื่อแต่งงานแล้วหากยังมีความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับครอบครัวเดิมก็อาจจะให้ฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน อย่างเช่น หริกานต์ใช้ชีวิตอยู่กับคุณตาเพียงสองคนหลังจากที่แม่ของเธอเสียชีวิตคุณตาเลี้ยงดูให้ความรักและความห่วงใยเธออย่างดี และเมื่อเธอเสียชีวิตก็ต้องการให้หริกานต์สืบทอดธุรกิจต่อไป แต่เธอไม่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญด้านนี้ ดังนั้น เขาจึงขอให้หริกานต์แต่งงานกับกาจพลนักธุรกิจหนุ่มอนาคตไกล และเมื่อเธอได้แต่งงานกับกาจพลตามคำขอร้องของคุณตาเธอก็ให้กาจพลย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านเดียวกัน

นวนิยายเรื่อง กว่าจะถึงพรุ้งนี้ กล่าวถึง ราตรีที่ทิ้งลูกสาวของตนเองชื่อรุ่งทิพย์ไว้ให้พ่อคือทองสุขเลี้ยงตั้งแต่ยังเล็ก เธอกับพ่อทะเลาะกันจนเธอต้องหนีออกมาจากบ้านและใช้ชีวิตอย่างลำบากจนกระทั่งมีลูกเธอเลิกกับแฟน เมื่อคลอดลูกจึงแอบเอาไปวางทิ้งไว้ที่หน้าบ้านของพ่อซึ่งเป็นห้องแถวเปิดร้านขายของ เพราะเธอต้องทำงานไม่สามารถเลี้ยงดูลูกสาวได้ และคิดว่าหากทิ้งลูกให้อยู่กับพ่อก็น่าจะปลอดภัยกว่า ทองสุขเมื่อเห็นรุ่งทิพย์ที่ถูกทิ้งไว้ก็ไม่พอใจแต่ทำอะไรไม่ได้จึงต้องรับเลี้ยงรุ่งทิพย์ ดังตัวอย่าง

...ดวงตาฝ้าฟางคราตมองความโกลาหลน้อย ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นหน้าห้องแถวของตนด้วยความไม่พอใจ ยายแก่อ้วนท้วมดูจะกล้าหาญชาญชัยที่สุดเมื่อแกก้าวไปใกล้ชายชรากว่าใครเพื่อน พร้อมห่อผ้าในอ้อมแขนอวบอูม...

"ฉันเจอเด็กคนนี้นี่หน้าบ้านพี่สุก"

ทองสุกปรายตาดูทารกน้อยในห่อผ้าแวบหนึ่งราวไม่ใช่ธนะของตน

"แล้วไง"

"หลานพี่หรือเปล่าละฮี้ มีคนเห็นราตรีเมื่อเข้ามิดนี้ด้วย แต่เขาไม่แน่ใจ"

"อีราตรี!"

...ชายชราหาได้ฟังไม่ นัยน์ตาทั้งคู่แดงจ้ำอย่างแสนเจ็บแค้นเมื่อตระหนักว่า
ลูกสาวที่หนีออกจากบ้านไปย้อนกลับมาสร้างความอับอายให้แก่ตน...

"มันไม่ใช่หลานข้า" เขาโพล่งหลังตรงตอก "ไหนละอีราตรี แม่มันอยู่ไหนละ
เธออย่าเที่ยวหาเหามาให้ฉันทัน หลักฐานสักชิ้นก็ไม่มี"

"แต่มีจดหมายนะลุง"...

"หนูรู้ว่าพ่อคงอับอายและโกรธเกลียดหนูมากที่หนีหนีออกจากบ้านเมื่อสอง
ปีก่อน เราต่างก็อดอดกับสถานะพ่อลูก เหมือนที่หนูรู้สึกกับเด็กคนนี่เช่นกัน หนูยก
มันให้พ่อแล้ว พ่อจะทำอย่างไรกับมันก็ตามใจเถอะ หวังว่ามันคงไม่เป็นเหมือนหนู
อีกคน"

(กว่าจะถึงพรุ่งนี้, 2555, น. 6-8)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า รูปแบบของครอบครัวไทยบางครอบครัวนั้นอาจจะมีสมาชิกที่อยู่ร่วมกัน
ไม่เกินสองรุ่นคือ ตากับหลานเพียงสองคน อย่างเช่น ครอบครัวของตาสุกที่ต้องดูแลหลานคือรุ่งทิพย์ ถึงแม้จะไม่
ต้องการเลี้ยงดูแต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้เพราะรุ่งทิพย์ถือเป็นหลานที่เกิดจากลูกสาวของตนเอง ซึ่งจัดเป็นครอบครัว
เดี่ยว รูปแบบดังกล่าวอาจเกิดจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกันหรือครอบครัวที่พ่อหรือแม่อยู่ในวัยทำงานและมักจะ
ทำงานในเมืองแล้วส่งลูกไว้ให้ปู่ย่าตายายหรือญาติผู้ใหญ่ช่วยเลี้ยงดู เพราะคิดว่าอย่างน้อยที่สุดเด็กก็จะมีคนคอยดูแล

1.3 ครอบครัวที่พ่ออยู่กับลูก หมายถึง ครอบครัวที่แม่เสียชีวิตหรือแม่แยกทางกับพ่อ ผู้เป็นพ่อต้อง
เลี้ยงดูลูกตามลำพัง เรียกครอบครัวแบบนี้อีกอย่างหนึ่งว่า ครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว มีปรากฏอยู่ในนวนิยายของภาพิมล
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง กว่าจะถึงพรุ่งนี้ กล่าวถึง รสรินชื่อเล่นชื่อโรส คุณพ่อของเธอคือพลโททฤษฎี เมื่อ
คุณแม่ของเธอเสียชีวิตคุณพ่อได้ส่งให้เธอไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกาจนกระทั่งเรียนจบและทำงาน พลโททฤษฎีชราอายุ
มากแล้วและสุขภาพไม่ดีมีปัญหาเกี่ยวกับหลอดเลือดหัวใจ ดังนั้น เขาจึงเป็นห่วงและต้องการให้รสรินกลับมาแต่งงาน
กับพิรุณลูกน้องที่เขาไว้ใจช่วยดูแลต่อไป พิรุณเป็นนายทหารคนสนิทของพลโททฤษฎีเขาเป็นนายทหารหนุ่มที่มีความ
สามารถและมีอนาคตไกล ดังตัวอย่าง

ทว่าตอนนี้ผู้เป็นพ่อเริ่มห่วงกังวลเสียแล้ว ลูกผู้หญิงตัวคนเดียวจะอยู่
อย่างไรยามแก่เฒ่า ดูอย่างเขาปะไรที่ต้องหาเพื่อนแก้เหงามาเติมเต็ม หากอนาคต
ลูกต้องเป็นเช่นนี้คงเป็นที่ติฉินนินทาเพราะเส้นแบ่งทางเพศอันแตกต่างกัน...

...'รสริน'สวมกอดบิดาสลับกับหอมแก้มชายชราด้วยความคิดถึง เสียง
หัวเราะชอบใจดังมาจากบุรุษสูงวัยในเครื่องแบบทหาร แสงอรุณจากกระจกใส
สาดส่องให้เห็นว่าวันเวลาหาได้พรากความสง่ามิ่งผายไปจากบิดาของเธอเลย

แม้จะอยู่ห่างกันไกลครึ่งค่อนโลก...

ท่านได้ทำหน้าที่บิดาอย่างดีที่สุดแล้วในช่วงเวลาที่เธอต้องการ...
 นายทหารใหญ่สายศิระชะพลางยิ้มเย็น ยังมีบุรุษอีกคนที่เขารักและ ไว้ใจ
 เสมือนลูก พิรุณจะสืบทอดอำนาจในกองทัพและรักษาเกียรติของเขาไว้ได้ หลังเขา
 เกษียณอายุราชการ คงจะดีไม่น้อยหากผูกมัดคนสองคนที่ตนรักไว้ด้วยกัน
 ได้ตลอดไป...

(กว่าจะถึงพรุ้งนี้, 2555, น. 130, 163-164, 166)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ในนวนิยายของภาพิมล ครอบครัวของรสรินพ่อกับลูกอาศัยอยู่ด้วยกันเป็น
 ลักษณะของครอบครัวไทยรูปแบบครอบครัวเดี่ยวอีกครอบครัวหนึ่งที่มีพ่อทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูก ให้ความรักความ
 ออบอ้อมและส่งเสริมในด้านการศึกษแก่ลูกเป็นอย่างดี มีความรักความห่วงใยกันถึงแม้ลูกจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีหน้าที่
 การงานที่ดีก็ยังเป็นห่วง จัดหาคุ้มครองที่ตนเองไว้ใจให้กับลูกเพื่อความสบายใจถึงแม้ตนเองจะเสียชีวิตไปแล้วแต่ลูกจะมี
 ชีวิตที่ดีและมีคนดูแล

1.4 ครอบครัวที่แม่อยู่กับลูก หมายถึง ครอบครัวที่พ่อเสียชีวิตหรือพ่อแยกทางกับแม่ ปล่อยให้แม่
 ต้องเลี้ยงดูลูกตามลำพัง เรียกครอบครัวแบบนี้ก็อย่างหนึ่งว่า ครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว มีปรากฏอยู่ในนวนิยายของ
 ภาพิมล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง กว่าจะถึงพรุ้งนี้ กล่าวถึง พิรุณหรือโต้งนายทหารยศพันตรีหนุ่มอนาคตไกลเป็น
 ลูกน้องคนสนิทของพลโททูลุขร เขาอาศัยอยู่กับแม่ พ่อของพิรุณเสียชีวิตแล้วแม่ของเขาจึงแต่งงานใหม่และสามีใหม่
 ของแม่ก็เสียชีวิตไปแล้วเช่นกันแม่ของพิรุณไม่ได้ทำงานจึงทำหน้าที่แม่บ้านดูแลลูกอย่างเดียว พิรุณมีน้องชายที่เกิด
 จากพ่อเดียวกันชื่อ ตาม และมีน้องชายต่างพ่อชื่อว่า ต่อกับเต่า ทุกคนอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันโดยมีพิรุณทำหน้าที่เป็น
 ผู้นำครอบครัวรับภาระทุกอย่างในการดูแลครอบครัว ดังตัวอย่าง

เขามีแต่น้องชายซึ่งไม่ต่างจากลิงทโมนสามตัว...

“พี่โต้งมาเนาะ พี่ต่อ ขอเต่าเล่นเกมบ้างซี” เด็กชายวัยแปดขวบผลุบหายเข้าไป
 ไปในห้องอีกครั้ง มีเพียงเสียงโต้เถียงลอดออกมา...

อากาศร้อนอบอ้าวแม้นยามค่ำคืนส่งผลให้ชายหนุ่มต้องปลดกระดุมเสื้อ เผย
 ให้เห็นเสื้อกล้ามตัวใน เขาทิ้งตัวลงบนเก้าอี้โต๊ะทำงานริมหน้าต่างหลังเดินผ่านเสียง
 ทักของแม่ซึ่งกำลังดูแลครแล้วตรงเข้าห้องนอนของตน

ในฐานะหัวเรี่ยวหัวแรงเดียวของบ้าน พิรุณมักถือเอาสิทธิพิเศษจากมารดา
 และน้องๆ ได้เสมอ ห้องนอนใหญ่สุดภายในบ้านชั้นเดียวนี้ถูกเขายึดครองไว้เพียง
 คนเดียว ขณะที่แม่กับน้องชายคนรองและน้องชายคนเล็กนอนร่วมกันอีกห้องหนึ่ง
 และห้องนั่งเล่นของบ้านก็กลายเป็นห้องนอนของน้องชายคนที่สามไปโดยปริยาย

(กว่าจะถึงพรุ้งนี้, 2555, น. 63, 71, 94-95)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ครอบครัวของพิรุณ มีสมาชิกที่อาศัยอยู่รวมกันคือ แม่และพี่น้อง ซึ่งเป็น
 ลักษณะของครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสมาชิกครอบครัว 1-2 รุ่น คือ แม่ และบุตร พิรุณเป็นลูกชายคนโตจึงมี
 บทบาทเป็นผู้นำครอบครัวที่ต้องทำงานหารายได้เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ
 ที่เกี่ยวกับครอบครัว

1.5 ครอบครัวเด็กกำพร้า หมายถึง ครอบครัวที่พ่อแม่เสียชีวิตไปแล้ว จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า รูปแบบครอบครัวเดี่ยวที่ลูกเป็นกำพร้าต้องใช้ชีวิตด้วยตนเองอยู่ตามลำพัง ปรากฏอยู่ในนวนิยายของภาพิมล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง พรางพนา กล่าวถึง โมรียาหรือเหมียวต้องใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังในห้องเช่าของ อะพาร์ตเมนต์แห่งหนึ่ง แม่ของโมรียาเสียชีวิตไปตั้งแต่เธอยังเด็ก จนเมื่อเธอเรียนอยู่ระดับมหาวิทยาลัยพ่อของโมรียาก็ป่วยและเสียชีวิตไปอีกคน โมรียาต้องลาออกจากมหาวิทยาลัยเพราะเธอไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียน และเธอต้องทำงานหารายได้ดูแลตัวเอง โมรียามีเพื่อนสนิทคนหนึ่งชื่อภูมิจิ ครอบครัวของภูมิจิมีฐานะดี เขามีหลานสาวชื่ออิงอิงหรือ อิงฟ้าเป็นเด็กที่ไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัวทั้งเบาหวาน ธาลัสซีเมีย ภูมิแพ้ตัวเอง และกระดูกพรุน ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้เหมือนเด็กปกติ โมรียาเป็นคนเรียนหนังสือเก่งจนได้ทุนการศึกษาภูมิจิจึงชวนโมรียามาเป็นครูสอนพิเศษให้อิงอิงดังตัวอย่าง

ห้องพักขนาดยี่สิบสองตารางเมตรในอะพาร์ตเมนต์ห้าชั้นเปรียบเสมือนบ้านหลังเดียวที่โมรียามี เธอย้ายมาอยู่ที่นี่ได้สี่ปีแล้ว นับแต่ตัดลินใจมาหางานทำที่กรุงเทพฯ

เส้นทางชีวิตของเธอเปลี่ยนไปนับแต่สูญเสียพ่อซึ่งเป็นครอบครัวคนเดียวที่เหลืออยู่และต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน จากหญิงสาวอนาคตไกลผู้มีความฝันจะได้ทำงานดี ๆ เลี้ยงดูพ่อให้สุขสบาย เธอต้องทำงานหนักเพื่อเลี้ยงดูตัวเอง โมรียาถือคติไม่เลือกงานไม่ยากจน เธอเคยผ่านประสบการณ์หลากหลายแต่ไม่เคยมีสักงานที่มอบอนาคตมั่นคงแก่เธอ

...“พ่อเหมียวเป็นครู เหมียวก็ต้องทำได้สิ”

โมรียาหวนคิดถึงพ่อที่เป็นครูมาก่อนชีวิตเป็นครูด้วย จิตวิญญาณเธอภูมิใจที่เกิดเป็นลูกของพ่อ แม้บางครั้งเคยนึกสงสัยในสิ่งที่พ่อทำว่าทุ่มเท ถึงเพียงนั้นเพื่ออะไร...

(พรางพนา, 2566, น. 27, 33)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า รูปแบบของครอบครัวเดี่ยวที่เกิดขึ้นในครอบครัวไทยปัจจุบัน เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตและไม่มีญาติพี่น้องให้พึ่งพิง ลูกต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังและดิ้นรนหารายได้เลี้ยงดูตนเอง อย่างเช่นย โมรียาเธอเป็นลูกคนเดียวเมื่อพ่อและแม่เสียชีวิตไปแล้วเธอต้องใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง ถึงแม้เธอจะได้ทุนการศึกษาแต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เธอจึงต้องลาออกจากมหาวิทยาลัยเพื่อทำงานหารายได้เลี้ยงดูตัวเอง

2. รูปแบบครอบครัวขยาย

จากการศึกษานวนิยายของภาพิมล พบว่า รูปแบบของครอบครัวขยายปรากฏในนวนิยายของภาพิมล ดังนี้

2.1 ครอบครัวที่พี่น้องกับหลานจะอาศัยอยู่ด้วยกัน

นวนิยายเรื่อง พรางพนา กล่าวถึง ภูผาพี่ชายของภูมิจิเมื่อได้พบกับโมรียา เพื่อนที่ภูมิจิแนะนำมาสมัครเป็นครูสอนพิเศษให้อิงอิง เขาจึงได้แนะนำตัวเองและบอกกับโมรียาเกี่ยวกับสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน ซึ่งมีพี่สาวคนโต

ชื่อภู่ฟ้า ตัวเขาเองชื่อภู่ผา ภู่ผาเป็นน้องคนสุดท้อง และยังมีหลานสาวคือ อิงอิงเป็นลูกของภู่ฟ้า พ่อแม่ของเขาเสียชีวิตไปหมดแล้ว ดังนั้น เขาถือเป็นลูกชายคนโตของบ้านจึงทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของบ้านหลังนี้ ดังตัวอย่าง

ภู่ผาเป็นน้องชายคนเล็ก เป็นลูกหลงของบ้าน อายุห่างกับฉันทันเกินรอบ ฉันทันเป็นผู้ปกครองของเขาตั้งแต่พ่อแม่เสีย...

เรามีกันพี่น้อง พี่นางหรือคุณฟ้า...แม่ของอิงอิง เป็นพี่สาวคนโต แล้วก็ฉันทันและนายภู่ผา

(พรางพนา, 2566, น. 11)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า สมาชิกในครอบครัวภูผาอาศัยอยู่ด้วยกันประกอบด้วย พี่สาว ตัวเขาเอง น้องชาย และหลานสาว ถึงแม้พี่สาวจะแต่งงานมีครอบครัวแล้วยังอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน หลังจากที่พ่อแม่เสียชีวิต ภู่ผาซึ่งมีฐานะเป็นลูกชายคนโตจึงทำหน้าที่เป็นผู้นำของครอบครัว คอยปกป้องดูแลและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว เป็นรูปแบบของครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายที่เกิดจากครอบครัวพื้นฐานหรือครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปมารวมกัน ลักษณะสำคัญที่ทำให้ครอบครัวขยายมีความแตกต่างจากครอบครัวเดี่ยวก็คืออำนาจในการวินิจฉัยหรือตัดสินใจต่าง ๆ ของครอบครัวจะอยู่กับผู้ที่มีอำนาจจริงในครอบครัว มักจะเป็นญาติผู้ใหญ่ที่อาวุโสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าอยู่ในระบบเครือญาติแบบนับถือญาติฝ่ายพ่อเป็นใหญ่ ผู้ที่มีอำนาจในครอบครัวก็จะได้แก่ ทวด ปู่ หรือญาติอาวุโสของฝ่ายชายและมีอาวุโสสูงสุดตามลำดับโดยตรงขึ้นไป ถ้าเป็นในสังคมที่มีการนับถือญาติทางฝ่ายหญิงเป็นใหญ่ ผู้ที่มีอำนาจในครอบครัวถ้ามีใช้ญาติหญิงผู้อาวุโสทางฝ่ายแม่ก็อาจจะได้แก่ พี่ชายหรือน้องชายของญาติหญิงที่อาวุโสทางฝ่ายภรรยาแล้วแต่ธรรมเนียมประเพณีของแต่ละครอบครัว

2.2 ครอบครัวที่ญาติผู้ใหญ่ต้องรับอุปการะหลานของตนเองให้มาอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว

นวนิยายเรื่อง น้ำค้างเปื้อนสี กล่าวถึง น้ำหนึ่งเด็กหญิงวัยแรกสาวต้องมาพักอาศัยอยู่กับป้าของเธอ ชื่อกุสุมาซึ่งเป็นญาติคนเดียวกับที่เหลืออยู่ เนื่องจากพ่อกับแม่ของเธอเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ ป้ากุสุมาเป็นแม่หม้ายสามีของเธอเสียชีวิตจากโรคมะเร็งปอดและเธอได้พบกับดัสกรชายหนุ่มพนักงานขายประกันที่ทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับคำรักษาพยาบาลของสามีเธอขณะป่วย ดัสกรคอยให้กำลังใจกับกุสุมาจนเริ่มสนิทสนมกัน ดัสกรเล่าเรื่องครอบครัวของเขาให้เธอฟังว่าเขามีลูกติดคนหนึ่งชื่อ ดรัณ ซึ่งเขาส่งไปให้แม่ช่วยเลี้ยงดูอยู่ ส่วนตัวเขาเองก็เดือดร้อนเพราะมีภาระหนี้สินกุสุมาจึงรู้สึกสงสาร เมื่อสามีเสียชีวิตกุสุมาจึงชวนให้ดัสกรมาอยู่ด้วยกัน ดัสกรรู้ว่ากุสุมาเป็น ญาติหม้ายมีฐานะดีจึงตกลงมาใช้ชีวิตร่วมกันกับคุณกุสุมา และได้ขอให้ดรัณลูกชายของตนเองมาอยู่ด้วย ดังตัวอย่าง

กุสุมาอารมณ์ดีขึ้นเล็กน้อยเมื่อได้จับกาแฟอุ่นๆ เธอนั่งทอดค้อมองเด็กหญิงวัยแรกสาวอย่างพิจารณา เรียกว่าแกเป็นญาติคนเดียวกับที่เหลืออยู่ก็ได้ ทันทันที่ทราบข่าวการเสียชีวิตของน้องสาวและน้องชาย เธอจึงรีบขึ้นเครื่องบินไปขอนแก่นทันที โชคดีที่ญาติฝ่ายพ่อของเด็กหญิงต่างก็มีภาระ น้ำหนึ่งจึงตกอยู่ในอุปการะของเธอ ด้วย ความยินยอมพร้อมใจจากทุกฝ่าย

(น้ำค้างเปื้อนสี, 2560, น. 8)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เมื่อผู้นำของครอบครัวได้แก่ พ่อ แม่เสียชีวิต หากครอบครัวนั้นมีลูกส่วนใหญ่แล้วจะได้รับการดูแลโดยญาติพี่น้อง ดังเช่น กุสุมาเป็นพี่สาวแม่ของน้ำหนึ่งเมื่อรู้ว่าน้องสาวและน้องชายเสียชีวิตก็รับอุปการะเลี้ยงดูน้ำหนึ่งหลานสาวให้เขามาอยู่ในบ้านเดียวกับเธอ นอกจากนั้นในบ้านของเธอยังมีดัสกร

สามีใหม่ของเธอและครุฑลูกติดของเขายู่อาศัยในบ้านเดียวกันด้วย ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบของครอบครัวไทยแบบขยายที่มีบุคคลมาจากหลายครอบครัวมาอยู่อาศัยร่วมกัน

2.3 ครอบครัวที่สร้างบ้านอยู่บริเวณเดียวกัน

นวนิยายเรื่อง Water & Fire คู่ร้อนซ่อนเร้น กล่าวถึง วิหารทำงานในบริษัทโฆษณาแห่งหนึ่ง และ คเชนทร์หรือเซนจบการศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยชื่อดัง คเชนทร์เป็นคนไม่ชอบเข้าสังคมจึงเลือกทำงานเทศน์อยู่ที่บ้าน ทั้งสองคนได้รู้จักกันตอนที่ไปเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อห้าปีที่แล้ว วิหารเพิ่งเลิกกับแฟนจึงเดินทางไปท่องเที่ยวเธอได้พบกับคเชนทร์ขณะที่เธอกำลังไหว้ขอพรจากพระธาตุดอยสุเทพ และหลังจากนั้นก็พบเขาอีกที่ดอยอินทนนท์และขณะที่จะเดินทางไปดอยอ่างขางจึงทำให้ได้มีโอกาสทำความรู้จักกัน เธอรู้สึกประทับใจในคุณภาพของคเชนทร์มากเมื่อกลับมาที่กรุงเทพฯ วิหารก็ได้ติดต่อและคุยกับเขาอีกจนกระทั่งได้แต่งงานกันและเธอต้องย้ายเข้าไปอยู่กับครอบครัวของเขา ครอบครัวของคเชนทร์มีเชื้อสายคนจีนจึงเป็นครอบครัวใหญ่ที่ญาติพี่น้องมีบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกันทั้งหมด มีอาม่า อาโกวเพ็ญ อาเจ็ก และลูกสาวของอาโกวเพ็ญ 3 คน คือลูกสาวคนโต ชื่อเพชรพลอย เป็นแพทย์ ลูกสาวคนรองกำลังศึกษาปริญญาโทที่ประเทศอังกฤษ และลูกคนสุดท้องชื่อทับทิม กำลังเรียนที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ ดังตัวอย่าง

*วิหารเคยชวนคเชนทร์มองหาบ้านสักหลัง แยกออกไปอยู่ตามลำพังสามปี
ภรรยา ตั้งแต่ใช้ชีวิตคู่ปีแรก ทว่าเขาก็ยกเรื่องแม่ซึ่งเป็นมายล้นสามมีกับย่าซึ่งอายุ
มากแล้วขึ้นมาอ้าง เพราะวิหารเห็นแก่เขา จึงยอมพับความตั้งใจของตน...*

*บ้านหลังลึกที่สุดในจำนวนบ้านสามหลังบนเนื้อที่เดียวกัน อยู่ใกล้รั้วใหญ่
มากที่สุด คือบ้านที่เป็นเรือนหอของหนุ่มสาว ทุกคืนก่อนถึงบ้านวิหารจะส่ง
ข้อความบอกคเชนทร์ เขาจะออกมาเปิดรั้วและรอปิดรั้วให้เธอไม่ว่าตึกตื่นแค่ไหนก็
ตาม...*

(Water & Fire คู่ร้อน...ซ่อนเร้น, 2564, น. 14, 18, 28)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ครอบครัวคนไทยที่มีเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ญาติพี่น้องจะอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายรุ่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีผู้ใหญ่เพื่อลูกหลานจะได้รับผิตชอบดูแล ซึ่งถือเป็นหน้าที่หนึ่งของสมาชิกในครอบครัวที่จะแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ อย่างเช่น คเชนทร์ที่ครอบครัวของเขาอยู่ร่วมกันกับอาม่า และยังมีครอบครัวของอาโกว กับครอบครัวอาเจ็ก ทั้งหมดสร้างบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นรูปแบบของครอบครัวขยายที่มีเครือญาติหลายครอบครัวมาอยู่ร่วมกันแม้จะไม่ได้อยู่บ้านเดียวกันแต่ก็ยังคงสร้างบ้านอยู่ในเนื้อที่เดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า นวนิยายของภาพิมลพบว่า รูปแบบของครอบครัวประเภทนี้มี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ 2) ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ 3)

ครอบครัวที่พ่ออยู่กับลูก 4) ครอบครัวที่แม่อยู่กับลูก ซึ่งครอบครัวเดี่ยวลักษณะที่ 3 และ 4 นี้ อาจเกิดจากพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต และ 5) ครอบครัวเด็กกำพร้าที่ต้องอาศัยอยู่คนเดียว เพราะพ่อแม่เสียชีวิตไปทั้งคู่

2. ครอบครัวขยาย

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า นวนิยายของภาพิมลพบว่า รูปแบบครอบครัวขยายมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่พี่น้องกับหลานจะอาศัยอยู่ด้วยกัน เนื่องจากมีพี่น้องคนใดคนหนึ่งแต่งงานและมีบุตรแล้วแต่มีการนำครอบครัวของตนเองมาอาศัยอยู่ร่วมกันกับพี่น้อง 2) ครอบครัวที่ญาติผู้ใหญ่ต้องรับอุปการะหลานของตนเองให้มาอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวเนื่องจากพ่อแม่เสียชีวิต 3) ครอบครัวที่สร้างบริเวณเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมลพบว่าจุดเด่นของนวนิยายคือผู้เขียนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวไทยผ่านประสบการณ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นโรคประจำตัวทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง และต้องได้รับการสนับสนุนดูแลจากครอบครัวให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุธฉัตร บุญสนิท (2554) ได้กล่าวว่า ทศนคติของนักเขียนย่อมเกิดขึ้นภายหลังประสบการณ์และการศึกษา ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าได้รับอิทธิพลมาจากประสบการณ์ชีวิตที่ได้มาจากสังคมนั้นเอง ดังนั้น นวนิยายในฐานะวรรณกรรมชนิดหนึ่งจึงมีอิทธิพลต่อสังคมและได้รับอิทธิพลจากสังคมในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบของครอบครัวในนวนิยายของภาพิมลมีสองประเภทคือ ครอบครัวเดี่ยวกับครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยวมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ 2) ครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ครอบครัวลักษณะนี้อาจเกิดจากพ่อแม่แยกทางกัน หรือครอบครัวที่พ่อหรือแม่อยู่ในวัยทำงานและมักจะทำงานในเมืองจึงส่งลูกไว้ให้ปู่ย่าตายายหรือญาติผู้ใหญ่ช่วยเหลือดู 3) ครอบครัวที่พ่ออยู่กับลูก 4) ครอบครัวที่แม่อยู่กับลูก ซึ่งครอบครัวเดี่ยวลักษณะที่ 3 และ 4 นี้ อาจเกิดจากพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต จะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว หรือครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว และ 5) ครอบครัวเด็กกำพร้าที่ต้องอาศัยอยู่คนเดียว เพราะพ่อแม่เสียชีวิตไปทั้งคู่ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ สุพัตรา สุภาพ (2542, น. 36) ที่อธิบายว่า ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขนาดเล็กประกอบด้วยพ่อ แม่และลูก ลูกนี้เป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ และสอดคล้องกับ ZHANG XIAOJIAO (2558, น. 49) ที่อธิบายว่า ลักษณะครอบครัวไทยมักจะเป็นครอบครัวแบบเดี่ยว โดยประกอบด้วยพ่อแม่และลูก คนที่เป็นพ่อแม่จะเป็นคนที่รับหน้าที่เลี้ยงดูลูกและดูแลครอบครัว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2562, น. 4) ที่อธิบายว่า ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลที่ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยาอาจมีหรือไม่มีบุตร พ่อหรือแม่อยู่กับบุตร หรือพี่น้องหรือญาติไม่เกินสองรุ่นใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

ครอบครัวขยายมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่พี่น้องกับหลานจะอาศัยอยู่ด้วยกัน เนื่องจากมีพี่น้องคนใดคนหนึ่งแต่งงานและมีบุตรแล้วแต่มีการนำครอบครัวของตนเองมาอยู่ในบ้านหลังเดียวกันร่วมกับพี่น้อง 2) ครอบครัวที่ญาติผู้ใหญ่ต้องรับอุปการะหลานของตนเองให้มาอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวเนื่องจากพ่อแม่เสียชีวิต และในบ้านที่พักอาศัยนั้นมีสมาชิกของครอบครัวตนเองอาศัยอยู่ร่วมอยู่ด้วยกัน และ 3) ครอบครัวที่สร้างบ้านในบริเวณเดียวกัน โดยเฉพาะครอบครัวคนไทยที่มีเชื้อสายจีน ส่วนใหญ่ญาติพี่น้องจะอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายรุ่น เพื่อช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน จึงสร้างครอบครัวที่บริเวณเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ

นักวิชาการ คณพศ ลิทธิเลิศ (2551, น. 37-46) ได้กล่าวว่า ครอบครัวขยายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูกหลาน และปู่ย่าตายาย สมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 3 รุ่นขึ้นไปอาศัยอยู่ด้วยกันและมีผู้สูงอายุในครอบครัว ประเภทที่สองคือ ครอบครัวขยายที่มีญาติคนอื่น ๆ ในครอบครัว อาศัยอยู่ร่วมชายคาเดียวกันกับคนอื่น ๆ เช่น พี่น้องของปู่ หรือพี่น้องของพ่อแม่ และรวมถึงญาติคนอื่น ๆ ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชิตดา ยิ้มแย้ม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ภาพครอบครัวในนวนิยายรางวัลซีไรต์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของครอบครัวขยายคือ ลูก ๆ ซึ่งออกเรือนไปมีครอบครัวแล้ว ก็สร้างครอบครัวที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านพ่อแม่ของตน การสร้างครอบครัวที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันทำให้สมาชิกในครอบครัวเป็นกลุ่มก้อน ทำให้สมาชิกครอบครัวรู้ตระหนักรู้ถึงความรักและบทรอบคอบของตนเอง และยังทำให้สมาชิกในครอบครัวเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดผ่านการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน โดยเฉพาะเมื่อครอบครัวเผชิญความลำบากหรือปัญหาต้องการความช่วยเหลือ ครอบครัวก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปันน้ำใจให้แก่กัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในนวนิยายของภาพิมล มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลและสังคม

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเผยแพร่ให้กลุ่มบุคคลทั่วไปและชาวต่างชาติใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและปรับตัวอยู่ในสังคมและครอบครัวไทยได้อย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในวรรณกรรมอื่น ๆ เพื่อเข้าใจภาพสะท้อนรูปแบบครอบครัวไทยในวรรณกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562).

นิยามและประเภทครอบครัว. ค้นคืนจาก [https:// infocenter.nationalhealth.or.th/sites/default/files/นิยามและประเภทครอบครัว.pdf](https://infocenter.nationalhealth.or.th/sites/default/files/นิยามและประเภทครอบครัว.pdf).

คณพศ ลิทธิเลิศ. (2551). ครอบครัวไทย: ความเปลี่ยนแปลง. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 4(7), 37-46.

ภาพิมล (นามแฝง). (2555). *กว่าจะถึงพรุ่งนี้*. กรุงเทพมหานคร: ธารธารพับลิเคชั่น.

ภาพิมล (นามแฝง). (2558). *แกะรอยกามเทพ*. สนพ. กรุงเทพมหานคร: แจ่มใส.

ภาพิมล (นามแฝง). (2560). *น้ำค้างเปื้อนสี*. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี.ดี.ปรีนท์ แอนด์ ดิจิตอล.

ภาพิมล (นามแฝง). (2561). *ตะวันข้างแรม*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ.

ภาพิมล (นามแฝง). (2564). *Water & Fire คู่ร้อนซ่อนเร้น*. กรุงเทพมหานคร: หลวยสุ.

ภาพิมล (นามแฝง). (2566). *พรางพนา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ.

ยุรฉัตร บุญสุนิต. (2554). *วรรณกรรมกับสังคมเมือง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รสริน ดิษฐบรรจง, สิริวรรณ นันทจันทร์, และประเทือง ทินรัตน์. (2554). ภาษากับภาพตัวแทนความรุนแรงต่อผู้หญิงในนวนิยายครอบครัวไทย: การศึกษากลวิธีทางอรรถศาสตร์. *วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 36(1), 37-158.

วิชลดา ยิ้มแย้ม. (2558). *ภาพครอบครัวในนวนิยายรางวัลซีไรต์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ธรรมชาติ.

สุพัตรา สุภาพ. (2542). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี* (พิมพ์ครั้งที่ 10).

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักกิจการเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *เซเว่นบุ๊คอวอร์ด ครั้งที่ 16*. ค้นคืนจาก

<https://7book.csrcpall.com/รีวิว/ได้ฝุ่น>.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). (2562). *สพฐ.คัดหนังสือดีเด่นประจำปี 62จำนวน12เล่ม*

หวังกระตุ้นการอ่าน. ค้นคืนจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/29709>.

ARC Award-อ้าคอะวอร์ด (2560). *Live สด...การประกาศผล ARC Award ครั้งที่ 1 ประจำปีพ.ศ. 2560*. ค้นคืนจาก

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=1983077598608261.

ZHANG XIAOJIAO (2558). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมรางวัลงานสัปดาห์หนังสือ 2556-2557*.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.